

Disquisitionvm Magicarvm Libri Sex

Delrío, Martín Antonio

Mogvntiae, 1624

Sectio IV. De purgatione vulgari per aquam.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-62472](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-62472)

*Oculi vero & incognita, sunt illi relin-
quenda, qui solus novit corda filiorum ho-
minum. d*

Quibus verbis subdit Gratianus, non hæc duo tantum purgationis genera quæ hic nominantur, sed & quælibet similia inhibita e videri, eo quod in quibuslibet talibus ratio quam pontifex addit æque procedere intelligatur. Quod aperte dictum, *vers. ult. d. cap. Memem, ubi legimus, Vulgarem denique ac nulla canonica sanctione fulcitam legem, ferventis scilicet aquæ, siue frigide, ignitque ferri cont. actum, aut cuiuslibet popularis inventionis (quia fabricante hæc sunt omnino facta invidia) nec ipsam exhibere, nec aliquo modo te volumus postulare, immo Apostolica auctoritate prohibemus firmissime.]*

Quæ sane vltima verba indicant duorum alterum, vel si Gregorius ista scripsit, quod non puto, ipsius hodie registrum mutilum exstare, & Iuonem quoque in mutilum exemplar incidisse, in quo nempe tam magna pars epistolæ illius desideretur: vel (quod placet amplius) cum hoc fragmentum alterius Pontificis alicuius rescripti portio esset, id Gratianum con fudisse cum Gregorij verbis, vel temporum iniuria ex Gratiani libro titulum, quem huic præfixerat rescripto secundo, totum interiisse, sicque librariorum de duobus vnum fecisse desumpta enim hæc vltima verba sunt ex Epistol. Alex. II. ad Raniandum Cumanum Episcopo. & subiungenda videntur in fine, *cap. super causa, ead. 2. q. 5. prohibatum ergo hoc ab Alex. II. sed & prohibatum quoque iterum Apostolica auctoritate ab Honorio III. qui diserte testatur ferri candentis iudicium, penitus esse interdictum: utpote in quo Deus tentari videtur: & mandat Templarios, qui Li-*

uones hoc iudicium subire compellebant, per centuras Ecclesiasticas cogi eo abstineret. Fufius hæc paululum prosequi visum, quia postmodum sequenti sectione ijs vtendum erit contra Nouicios quosdam, *aqua frigida*, defensores.

SECTIO IV.

De purgatione vulgari per aquam.

ITERUM adhibita vel calida, vel frigida, de calida seu terrente constat receptam legibus Longobardorum, Saxonum, Rhenariorum, & Frisiorum, & irrepsisse per malam imitationem poculi Zelotypiæ, quod Moyses introduxerat apud Iudæos, sed hæc feruens sua fidi diaboli introducta, illud vero poculum herbarum amarantium à Deo fuit institutum: qui solus occulta cordis novit, & iudicat, & nequit cum indicat ea mentiri, & veritatem sic se indicaturum promisit Moysi: qualis tponso, cum in aquæ iudicio nulla habeatur, prauo more, & præpostera imitatione, per abulum, fuit introducta.

Nam quod Beat. Hieronymus, in *1. Reg. cap. 6.* memorat his verbis, hauseruntque aquam & effuderunt in conspectu Domini. Hebraei tradunt, quod *coram domino in eandem aquam maledicta congesta sunt: & sicut in lege mulier zelotypa huius aqua probatur, ita & idololatra hac aqua probati sunt. Hi videlicet qui se idola coluisse penitus denegabant. Tradit etiam quod quicumque idololatra hanc aquam gustasset, labia eius ita sibi adhererent, ut nequaquam ea ab invicem idololatra separare possit. Hoc iudicio idolo-*

*sc. dilecti
alii. de
vulg. pur*

P
g Lomba
in. tit. 10
Speculi
Sax. lib. 1.
11. 39. Le
ges Friso
rum. tit. 5
& tit. 14. c.
nobi. tit. 2.
quæ. 4.
b. num. 5.
v. 14. cuius
ritum ex
Hebr. c. 6.
textu fac
lius collig
gas. quæ
ex Latino
videndi.
quoque
Cym. l. 4.
de adorat
& Theo.
in n. q. 10.
& Ioseph.
l. 3. antiq.
c. 19. Phil.
li. de spe
cial. legib.
XIII. Sen
nen. l. 2.
ver. 2. lo
typia.

deprehendebatur, & interficiebatur. Quod
& sequentia demonstrant in eo quod ait:
Iudicauitque Samuel filios Israël in
Masphat. Iudicare in hoc loco idololatrias,
secundum legem morti tradere intelligen-
dum est. Dicunt etiam quod Moyses hoc
modo idololatrias, qui sibi vitulum fecerant,
probauerit, quando arripuit vitulum &
combussit, & contritum vsque ad puluerem
sparsit in aquam, & dedit ex eo potum filijs
Israël.

Totum hoc, quia nititur sola Tu-
dæorum affirmatione: nec D Hiero-
nym. affirmat: libertatem nobis relin-
quit credulitatis. possem vno verbo
dicere, non credo recutitis. Si factum,
Deo iubente factum à Moysè, de aqua
frigida proba, qua isti vtuntur, nullæ
nec reuelationes, nec testimonia aut
indicia sunt diuinæ iussione, Quare
iure optimo canones eam sustulere a
nominatim. Superiore sectione de Ca-
rolo Caluo breuiter perstrinxi, vt hic
futius & clarius narrarem verbis Ca-
roli Sigonij & Aimoini b Ludouico
Germania Rege Francofurti mortuo,
Carolus Caius Imperator & Francia
Rex, prope Aquas, Coloniamque con-
tendit, vt Lotharingiam, que fratris & filij
eius Lotharij fuerat, occuparet: Ludouicus
tres filios reliquerat, Carolum magnum, Ludo-
uicum, & Carolum cognomine Cr. ssim.
Ex quibus Ludouicus, qui paterno funeri
interfuerat, vbi patrum patrum regni fi-
nes ingressum castra ad Rhenum posuisse
audiuit, ira incensus, quod paternum re-
gnum inuadere esset ausus, Fran. ofordta
copias mouit, atque ad alteram Rheni ri-
pam è regione consedit. Ibi iure primum,
deinde gratia per legatos petita, cum
neutrum impetrasset: decem homines cum
aqua calida, totidemque cum frigida, de-
cemque alios cum ferro candente misit,

A iussos experiri iudicio, vtri regnum illud
conueniret, quod cum ipso pater suus Ludo-
uicus sacramento interposito diuisisset. Qui
re tentata, cum detrimentum nullum ce-
pissent, nihil tamen aequi obtinuerunt. Ob id
Ludouicus, &c.

B Sed quomodo, tentarunt? lane inie-
cta manu in feruentem, & non adulta,
docet ritualis adhiberi solita oratio
huiusmodi, Deus Iudex iustus, fortis,
& patiens, qui es auctor & amator ius-
titie, qui iudicas aequitatem, iudica Do-
mine, quod iustum est, quia recta tua iudi-
cia sunt, qui respicis super terram, & fac
eam tremere. Tu Domine omnipotens, qui
per aduentum Filij tui Domini nostri Iesu
Christi mundum saluasti, & per eius Passio-
nem genus humanum redemisti: tu hanc a-
quam per ignem feruentem sanctifica, qui
tres pueros, id est, Sidrach, Misach, & Ab-
denago, iussione Regis Babylonis missos
in caminum ignem seruasti: tu clemen-
tissime presta, vt si quis innocens in hanc
aquam feruentem manum mittat, sicut
tres pueros supradictos de camino ignis e-
ripuisti, & Susannam de falso crimine li-
berasti: ita Domine manum illius sal-
uam, & illam perducas. At si qui culpa-
bilis, vel incrassante Diabolo cor induratum,
presumpserit manum mittere: tua in-
finita pietas hoc declarare dignetur,
vt in eius corpore, tua virtute manife-
stetur, & anima illius per penitentiam
saluetur.

E Non igitur ore bibebant, sed manu
immittebant. Doce hoc etiam histo-
ria quam narra Gregorius Turonens.
de Diacono Catholico cum presbyte-
ro Ariano disputante, & ad fidei veri-
tatem comprobendam sic provocan-
te, Factis res veras apprehenderet, suc-
cendatur igni ancus, & in feruenti aqua
annulus alius proyiciatur, qui veto

a d. c. Mē-
nā in fin.
& d. c. cō-
iulisti.
b Aimoin.
ib. j. Hi-
to. Fran.
c. 34. & Si-
gonius li.
i. Regni
taliz.

c. Annals
Boioul.

um sustulerit ex vnda feruenti, ille insti-
tioni consequi comprobetur. Conditionem
hæreticus accipit. Interea Diaconus,
diffidentia quadam tentatus, vnguentis
quibusdam brachium manumque
illinit. hæreticus negat periculum sub-
ire: cum Catholicus brachium exfere-
ret, hæreticus vidit vnguentis delibu-
tum, exclamat aduersarium magicis
præsidij confidere, non fidei, oritur
altercatio. His itaque litigantibus super-
uenit Diaconus alius ab vrbe Rauenna, Hy-
acinthus nomine, sciscitansque quæ esset hac
altercatio, vt veritatem cognouit, nec mora-
tus extractio è vestimenti brachio, in aneum
dexteram mergit: annulus autem qui inie-
ctus fuerat, erat valde leuis ac paruulus, nec
minus ferebatur ab vnda, quam vento ferri
posset vel palea. Quem diu multumque qua-
situm infra vnius horæ spacium reperit, ac-
cendebatur interea vehementer focus ille
sub dolo, quo validius feruens, non facile
posset assi: qui annulus à manu querentis
extractusque tandem. Nihil Diaconus sensit
in carne sua: sed potius protestatur in imo
esse frigidum aneum, in summitate vero ca-
lorem reporis modici continentem. Quod
cernens hæreticus valde confusus iniecit ma-
num audax, in aneo, dicens: Præstabit mihi
hoc fides mea: iniecit a manu: protinus vsque
ad osium internodia omnis caro liquifac-
ta defluxit, & sic altercatio finem accepit.]
Hæc ille. libr. 1. de glor. mar. c. octogesimo
primo.

Ex ætiores duas formulas, quam sit
illa Auentini, post primam huius ope-
ris editionem nactus sum. si duæ, & nõ
vna potius. Hanc quæ plenior est mihi
suppeditauit, vt eruditione & religio-
ne clarus, & de litteris bene meritus
Petrus Pantinus Decanus Bruxellen-
sis, quam in Hispania ex codice quo-
dam Bibliothecæ regie, litteris Got-
thicis ante sexcentos, vt minimum an-
nos exarato, diligenter exscriperat.

A De altera me monuit vir Generosus
Marcus Velferus, omnis antiquæ, &
nouæ historiæ callentissimus; quam
Iuretus ex Cod. M. S. cum Notis in e-
pistol. Iuonis vulgavit, quæ in fine ad-
scribitur cuidam D. Eugenio, his ver-
bis; Hoc iudicium autem petente Domina
Ludouico Imper. constituit B. EVGENIVS,
præcipiens vt omnes EPISCOPI, COMI-
B TES, ABBATES, omnisque populus Chri-
stianus, qui infra eius imperium est * hoc iu-
dicium defendat innocentes. & examinen-
tur nocentes, neque periuri perdant suas a-
nimas malum consentientes. Quæ verba
non mendosa modo, sed & mutila val-
de. Suspectum etiam hoc totum, nec e-
nim credo Ludouicū fanciuisse quid-
quam tale, cum in capitularibus Caro-
li Magni parentis eius aquæ frigida
probatio disertè prohibeatur. Deinde
C quis iste S. Eugenius? aut quando vixit?
Nam de Toletano, non est quod suspi-
cere: licet formula videatur eadem
cum ea, qua Visigothi sunt vsi: Iureti
etiam formulæ defunt aliquot primæ
orationes & alia nonnulla, quæ exsta-
bant in illa Gotthica, ideo eam hic tibi
exhibebo, ascriptis in margine varia-
tionibus ex Iuretina.

INCIPIT EXORCISMVS
VEL BENEDICTIONES AQVÆ
calidæ, in qua manus ad
iudicium Dei mit-
titur.

E CVM homines vis mittere ad com-
probationem iudicij aquæ calidæ,
Primum fac eos intrare cum omni
humilitate in Ecclesia & prostra-
tis in oratione dicat Sa-
cerdos has ora-
tiones.

Prima oratio.

Auxiliare Domine quærentibus misericordiam tuam, & da veniam confitentibus: Parce supplicibus, vt qui nostris meritis flagellamur, tua misericordione saluemur. Per.

Secunda Oratio.

Quæsumus Omnipotens Deus afflicti populi lachrymas respice, & iram tuam indignationis auerte: vt qui reatum nostræ infirmitatis agnoscimus, tua consolatione liberemur. Per.

Tertia Oratio.

Deus qui conspicias omni nos virtute destituti, interius exteriusque custodi: vt & ab omnibus aduersitatibus muniamur in corpore, & a prauis cogitationibus mundemur in mente. Per.

His orationibus completis surgatur pariter, & coram hominibus illis canret presbyter Missam, & faciat eos ad ipsam Missam offerre. Cum autem ad communionem venerint; antequam communicent, interroget eos Sacerdos cum adiuratione, & dicat:

Adiuro vos homines per Patrem & Filium, & Spiritum S. & per vestram Christianitatem, quam suscepistis, & per Vnigenitum Dei Filium, quem Redemptorem creditis, & per S. Trinitatem, & per S. Euangelium, & per reliquias, quæ in ista sancta Ecclesia sunt reconditæ: vt non presumatur vilo modo ad istam sanctam Communionem accedere, nec sumendo communicare, si hoc vel istud fecistis, aut consensistis, aut aliquam veritatem inde scitis, seu qui hoc egiuistis.

A Si autem tacuerint, & nullam inde professionem dixerint, accedat Sacerdos ad altare, & communice more solito: postea vero communicet illos. Cum autem communicant ante altare; dicat, Sacerdos:

B Corpus hoc, & sanguis Domini nostri Iesu Christi, sit vobis ad probationem die.

Expleta Missa descendat Sacerdos ad locum destinatum, vbi ipsum examen peragatur. Defertat secum librum Euangeliorum & Crucem, & canat modicam Litaniam, & cum compleuerit ipsam Litaniam, exorcizet, & benedicat aquam ipsam antequam feruescat, ita dicendo:

C Exorcizo te creatura aqua in nomine Dei Patris omnipotentis, & in nomine Iesu Christi Filij eius, Domini nostri: vt sis aqua exorcizata ad effugandam omnem potestatem inimici, & contrarietatem eius, & ipsum inimicum, ne valeat a contendere iustitiam Dei vilo modo, nec manifestationem eius, ipso praestante, qui venturus est iudicare viuos & mortuos, & seculum per ignem. Amen.

Item alium.

D Exorcizo te creatura aqua in nomine Dei Patris Omnipotentis, & in nomine Iesu Christi Filij eius, Domini nostri: vt sis aqua exorcizata ad effugandam omnem potestatem inimici, & omnem phantasmam diaboli: vt si hic homo manum suam in te commiserit, & innocens existeret de huius culpa, vel vnde accusatus est, pietas Dei Omnipotentis liberet eum. Et si, quod ab illo culpabilis est, & presumptuosus in te manum mittere ausus fuerit eiusdem Omnipotentis Dei virtus hoc declarare in eo dignetur: vt

omnis

omnis homo timeat & contremiscat nomen sanctum gloriæ Domini nostri: qui vivit & regnat Deus per omnia sæcula.

ORATIO.

Domine Iesu Christe, qui es Iudex iustus, fortis, & patiens, & multum misericors, per quem facta sunt omnia: Deus Deorum & Dominus dominantium, qui propter nos homines & nostram salutem de sinu Patris descendisti, & ex Virgine Maria Carnem assumere dignatus es, & per Passionem tuam mundum in Cruce redemisti, & ad inferos descendisti, & diabolum in tenebris exterioribus conligasti, & omnes iustos, qui pro originali peccato ibidem detentiam, magna potentia tua exinde liberasti: Domine quesumus mittere digneris Spiritum tuum sanctum ex summa cæli arce super hanc creaturam aquam, & quam nos igne seruescere, atque calefcere presumpimus, ut rectum iudicium per eam super hunc hominem (nomine illo) h. comprobet ac manifestet. Te Domine suppliciter deprecamur: qui in Cana Galilee signo admirabili tua virtute ex aqua vinum fecisti, & tres pueros Sidrach Misach & Abdenago, de cammo ignis ardentis illos eduxisti, Susannam de falso crimine liberasti, cæco nato oculos aperuisti, Lazarum quadragesimum a monumento suscitasti, & Petrum k mari mergenti manum porrexisti, ne respicias peccata nostra in hanc orationem: sed tuum verum & sanctum iudicium coram omnibus manifestare digneris, ut si iste homo in hac reputationis causa (videlicet illud vel illud) ad presens modo manum suam in hac aqua igne seruentem miserit, & culpabilis ex hac reputationis causa non est, hoc ei prestare digneris, ut nulla læsio, o nulla malitia in eadem manu appareat, per quam sine culpa calumniam incurrat. Iterum te Deus Omnipotens nos indigni:

A & peccatores p famuli tui suppliciter exoramus, ut q secundum verum & rectum iudicium tuum nobis in eodem loco etiam manifestare digneris, quatenus hic homo ex hac r reputationis f causa (IL) si per aliquod maleficium diabolo instigante, aut cupiditate vel superbia incitante culpabilis est in t factio, vel in consensu, & u huius probationis iudicium, subvertere aut violare x voluerit, malo confusus y ingenio, manum in hanc aquam presumptuosus ausus fuerit mittere, tua pietas z hoc declaret: ut in manu eius dignoscatur, quod iniuste egit, a & ipse deinceps per veram confessionem penitentiam agat, & ad emendationem perueniat: ut iudicium tuum sanctum & verum in omnibus gentibus declaretur: per te Redemptor mundi, qui venturus es iudicare vivos & mortuos, & sæculum per ignem, Amen.

Item alius exorcismus.

TE autem creaturam aquam, adiuro te per Deum vivum, per Deum sanctum, qui te in principio separavit ab arida. Adiuro te per Deum vivum, qui te de fonte Paradisi b manavit, & in quatuor fluminibus exire iussit, & totam terram frigare precepit. Adiuro te per eum, qui te in Cana Galilee sua potentia convertit in vinum: qui super te suis sanctis pedibus ambulavit, qui tibi nomen imposuit Siloha. Adiuro te per Deum, qui in te Nahamam Syrum sua lepra mundavit: dicens, Aqua sancta, aqua benedicta, aqua qua lauas sordes & mundas peccata. Adoro te per Deum vivum, ut d munda exhibeas, nec in te aliqua phantasia retineas, sed efficiaris fons exorcizatus ad effugandum, & evacuandum, & comprobandum omne mendacium, & investigandum & comprobandum omnem v. r. tatem: ut isti,

causa culpa modo ad presens manum. o vel macula. al. p famulit. al. q al sanct. ral. reputatus. f est nota criminis valens. il. lud. r al. factu. hoc co. prob. iud. al. x volas al. y putodif. pscendū ingenio. z alta lter hoc decla. rare dignetur. a vt & ipse al. Reliqua hæc rursus desunt in Lucreti m. f. b Pat manare. c Pant, rigarc. d Pat vt te mundam exhibeas nec in te aliquam phantasmam vt supra.

fal deti- cocatur. g qua ab igne fia. c videtur, qui, al. fal com- probet ac manite- fiet. isuppli- ces al. fal, mari- deest. fal in hac oratione, mal homi- nibus in hoc man- hic dig- nal ex hac causa, fur- to, vide- licet, vel homicid. aut adul- terio, vel luxuria aut orol- qualiter

a Panti- ctema- e, vel co- amiam- quod in- tra est, b al omne phant- al mlti- rug, est, vnde re- putatu- pietate- libere- nos, d Pructu- pteos- a e al. om- po. vna- lupta- hoc.

qui in te manum miserit, si veritatem habuerit, nullam lesionem in te accipiat: & si mendacium habet, & iustitiam, appareat manus eius igne combusta, vt cognoscant omnes homines virtutem Domini nostri Iesu Christi, qui venturus est cum Spiritu sancto iudicare viuos & mortuos, & saculum per ignem, Amen.

Post hæc exuat eum vestimentis suis, & induat eum, vel eos vestimentis mundis de Ecclesia, id est, indumento de exorcista, aut de Diacono, & faciat eos vel eum osculari Euangelium & Crucem Christi, & aspergat super eos de aqua ipsa, & ipsi qui intraturi sunt ad Dei examen det illis omnibus bibere de ipsa aqua benedicta, cum autem dederit vnicique dicat.

a Pant. ligna, ego ignes.

Hanc aquam dedi tibi (vel vobis) ad probationem hodie. Deinde imponatur igni a subter caldaria, & dicat Sacerdos has orationes, quando ipsa aqua calefcere coeperit.

In nomine S. Trinitatis, Deus Iudex iustus, fortis & patiens, qui es auctor & creator clemens & misericors, & iudicas aequitatem, tu iudica qui insisti rectum iudicium facere, & respicis super terram, & facis eam reme, Tu Deus Omnipotens, qui per Aduentum vniuersi filij tui Domini nostri Iesu Christi mundum redemisti, qui per eius passionem genus humanum subuenisti, & saluasti: tu hanc aquam feruentem sanctificasti, qui tres pueros, id est, Sidrach, Misach, & Abdenago sub Rege Babylonu Nabuchodonosor in camino ignis accensa fornace saluasti, & illos per Angelum tuum eduxisti. Tu clementissime Dominator presta. vt si quis innocens ab huius culpa vel causa sui reputationis, homicidij, adulterij, latrocinij fuerit, & in hanc aquam manum

b for. culpe vel cause sue reputationis, vel

miserit, saluam & illam inde educat, qui tres pueros supradictos & Susannam de falso crimine liberasti. Ita Domine Omnipotens, si culpabilis fuerit, & incrassante Diabolo cor obduratum; manum in huius tui elementi feruentis c miserit, tua veritas hoc declaret, vt in corpore manifestetur, & anima per poenitentiam saluetur, & si ex hoc scelere culpabilis fuerit, & per alicuius maleficij, aut per herbas, aut per Diabolicas incantationes hanc peccati sui culpam occultare voluerit, vel tuam iustitiam contaminare, vel violare se facere posse crediderit, magnifica tua dextera hoc malum euacuet, & omnium rei veritatem demonstrat, Per te clementissime Pater, qui viuus & regnas in Trinitate perfecta. Per omnia.

ALIA.

Remus. Deus qui beatam Susannam de falso crimine liberasti. Deus, qui beatam Teclam de respectu oculis liberasti. Deus, qui sanctum Damielē de lacu leonum liberasti, & tres pueros de camino ignis ardentis eripuisti, tu libera innocentes & consigna factores. Per Dominum nostrum.

Et qui manum mittit in aquam, ad ipsum examē dicat orationem Dominicam, & lignet se signaculo crucis, & feline deponatur ipsa aqua feruens desuper iuxta ignem, & iudex s perpendicular ipsum lapidem inligatum ad mensuram. N. infra ipsam aquam more solito. Et sic inde extrahat eam in nomine Domini ipse, qui intrat ad examen iudicij. Postea cum magna diligentia sic fiat inuoluta manus sub sigillo iudicis signata vsque in die tertio, quo visa fit viris idoneis & aestimata. En formulam totam & ritualia, in quibus multa, propter quæ merito

Sedes

q valde
iustitiam
hic al-
quos
reputatio
scripta
pro ue-
bara voc-
reptatio
ais a r-
ce r-
accidit
ieu p-
no-
adhu-
hodie
Hispani
retinent
e f-
let de-
vocali-
creatur
fors erit
paulo-
te de-
alia ob-
ratum
d-
Pant-
tat de-
vocali-
ingeni-
vt sup-
e Pant-
inacm-
f-
pellat-
la p-
ligam-
ad men-
vt sic ex-
pella-
ac ce-
ment-
lapid-
deprim-
tis se-
traher-
mand-
Functi-
a que la-
pis de-
p-

Sedes Apostolicæ prohibuit. Quod hic in fine de obuoluta in tertium diem manu dicitur, hoc eo retulerim: quia si præstigio aliquo manus læsa vel illæsa, interea, euanescente præstigio rei veritatem apparituram, credebant.

Quoad frigidam puto illam eodem modo in vsu probationis versatam: videlicet Deus, vt in feruenti innocentis manum seruabat ab adustione innoxiam, ignis actione prohibita: sic in frigida aliquando nocentis manum amburebat, contrariam aquæ actionem tribuens, frigiditate naturali in supra naturalem ardorem commutata. Ad hanc me coniecturam ducit scriptor vitæ S. Gangulphi Martyris, per hæc verba: *Interim ad quendam veniunt fontem (Gangulphus videlicet, vxorque) vbi hu vxorem vocibus compellat. Multa quidem de te coniux passim feruntur scdæ & indigna natalibus tuis, & adhuc mihi quidem certo non constat, verene an falso illa dicantur. Tum illa, etiam intrepide iurando, falsos de se rumores sparsos, ait, nec se vnquam aieno concubitu pollutam. At Gangulphus diuina, inquit, prouidentia, quam nihil fugit, vt se res habeat, iam certis declarat indicijs. En fons hic propositus est, nec frigidus valde, nec immodice calidus. In hunc igitur imm. tte, manum, & e fundo lapillum extrahere: & si quidem à culpa es aliena, nihil mali patieris in autem pollutæ es, non sinet Deus latere scelus tuum. Illa Beati viri, sicut alios omnes, ita hos quoque sermones recordia ascribens, incunctanter manum iniecit in fontem. Ecce autem, simulatque lapillum secum retrahere conata est, membris fere omnibus obrigescit, & in digitis & brachio, quousque aqua pertigit, abstracta cute, nuda caro cernitur, nihilque aliud misera illa, nisi repentinum interitum exspectat g.]*

A confirmat idem Sigebertus, & significat hunc illum fuisse fontem, quem miraculose ex Campania VVarenas Gangulphus transfulerat, conuictam adulterij vxorem deseruit: nec diu post vxoris hortatu ab adultero fuit necatus. Non igitur hac purgatione spectabatur, an aquis mergerentur: confirmat, quod retulidelegatis Ludouici Regis: quo enim pacto decem viri secum aquam tulissent, in quam toti mergerentur? missos tamen cum frigida, narrat Aimoinus. Sic capio quod leges Alfatice habebant, vt plebeij & minoris testimonij rustici, aquæ frigida se iudicio expurgarent h.

B Alia tamen quoque fuit aquæ frigida proba, qua quis in aquam totus mergebatur: si emergeret tertio, vt innocentem absoluebant, vt docet Abbas in c. licet in fin. extra ne cler. vel monachi, &c. Afflictus ad Constituit. Regni Neapolit. l. 3. tit. 31. vbi eam consuetudinem merito Frider. II. Imp. ridet, quam etiam Lotharius Imp. iam ante prohibuerat in Legibus, Longobard. i. statuens, vt examen aquæ frigida per legatos & commissarios imperij vbi que interdicator omnibus, vt ultra nõ fiat, & illo prior Carolus Magnus in capitularib. l. vlt. Prohibuit etiam Põtifex, quisquis ille, apud Gratianum k & inualidam iudicauit Lucius his verbis: *Ex tuarum intelleximus continentia literarum, quod cum H. presbyterum: quia infamabatur de homicidio: à sacerdotali officio suspendisses, predecessori tui literas tulit in medium, quibus apparuit eum iudicio aqua frigida, suam innocentiam purgauisse, & Episcopum suum eum literis absoluisse. Quia vero peregrina iudicia sunt inibita purgationem quam præstitit, sufficere*

g apud Suerium 11. Maii.

h Rhen. German. lib. 2.

i. l. 2. tit. 45

k d. c. mēnā in fin.

rum voluit. Adiuvo etiam te per S. Sanctum, qui super Dominum in te baptizatum descendit. * Adiuvo te per sanctam & indiuiduam Trinitatem, cuius voluntate aquarum elementum diuisum est, & populos Israel sicis vestigijs transire fecit: ad cuius etiam inuocationem Helias, ferrum quod de manubrio exierat, super te natate fecit, vt nullo modo suscipias hos homines, nomine I. L. illo si in aliquo sunt culpabiles, de hoc quod illi obijciunt, scilicet aut per opera, aut per consensum, aut per vllum ingenium, sed facias eum supernatate super te: & nulla possit contra te facere aliqua causa malefactorum, nullaque praestigia demonum concinnari, vt inuestigatio Dei vel manifestatio possit occultari. Adiurata autem, Per nomen Dei Christi precipimus tibi, vt nobis per nomen eius obedias, cui omnis creatura seruit: quem Cherubin collaudant, dicentes Sanctus, Sanctus, Sanctus, Dominus Deus exercituum: qui etiam regnas & dominaris per infinita seculorum secula, Amen.

liffus diuina virtute contra naturam natans in suo manubrio telure fecit: vt n. m. f. huc hom. si in al. culp. est ex hoc q. obijciunt scil. aut opere aut consensu, seu conscientia, vel quolibet ingenio. Sed per virtutem Domini nostri Iesu Christi reijce ex te & fac illum natate super te quatenus cognoscant fideles Christi, nullum praestigium diuinae virtuti posse resistere, quod non detestum hat & omnibus manifestum. Adiuvo etiam, te per virtutem eiusdem D. N. Iesu Christi, vt ad laudem illius, cui omnis creatura seruit, & cui coelestis exercitus famularum clamaus S. S. S. D. D. & vt nobis adiurantibus & eius misericordiam obsecrantibus obedias, Qui regnat & dominatur per s. s. s.

In Gotthico exemplari immediate sequitur alia oratio: sed re eius exemplar Gallicum titulum interferit.
Honiū coniuatio.
Adiuvo * te homo N. per inuocationem Domini nostri Iesu Christi, per omnes Angelos & Archangulos, & per omnes Sanctos Dei, & per tremendi diuini iudicij, & per viginti quatuor Seniores qui quotidie laudant, & per quatuor Euangelistas Marcum

A & Mattheum, Lucam & Ioannem, & per duodecim Apostolos, & per duodecim Prophetas, & per omnes sanctos Dei Martyres, & per sanctos Confessores & sanctas virgines, per Principatus & Potestates, per Dominationes, & virtutes caelorum, per Cherubin & Seraphim, per omnia coelestia Angelorum agmina, Adiuvo te per tres pueros, Sistrach, Misach, & Abdenago, & per centum quadraginta quatuor millia Martyres, qui pro Christi nomine passi sunt, & per S. Mariam matrem Domini nostri Iesu Christi, &

B per populum sanctum Dei, & per illum baptismum qui te regenerauit per manus sacerdotis. Adiuvo te * vt si de hoc furtum aut homicidium aut adulterium aliquem fecisti, aut consentaneum exinde fuisti, & sic habes cor incrassatum & induratum, vt hoc approbationis Dei iudicium, per aliquod malefium euacuari vel euertere te posse facere credideris, sic culpabilis es euanescat cor tuum, & non suscipiat te aqua ista, nequillum malum possit inimicus contra hoc elementum praualere, sed manifestetur vel

C declaretur Dei virtus in isto loco per inuocationem Domini nostri Iesu Christi. Propter hoc obnixte deprecamur Dominum fac signum in homine isto, vt si culpabilis est reprobationis causa, declaretur per hoc iudicium tuum, rei veritas & nulla tenus eum recipiat aqua ista. Hoc autem fac Domine ad laudem & gloriam tuam, per inuocationem nominis tui, vt omnes cognoscant, quia tu es Deus noster bene dictus & laudabilis. Per immortalia secula seculorum. Amen.

D

E sanctum Dei, vel per sanctum baptismum in quo renatus es. Si tu hoc malum fecisti, ex quo culpatus, vel assensum aut baiulasti, aut in domum tuam recepisti, aut inde conficius, aut contentaneus exististi: coram omnibus dicit. Quod si diabolo suadente celare disposueris, & culpabilis exinde es: euanescat cor tuum incrassatum & induratum, & non suscipiat te aqua incredulum & seductum: vt dicat populus, quia Deus noster iudex est, cuius potestas in secula seculorum, Amen. Hac forma verbi breuior & succinctor est, sensu tamen conuentum Gotthica. * seqq. mutila & mendosa * inimici Partii-

Arch. & per oēs Principatus & Potestates Dominationes quoq; & virtutes, & pro Dei sedilia. Cherub. & Seraphim per diem tremendum iudicij Dei necno & viginti quatuor seniores, qui quod dicit laudat Deū, & per quatuor Euangelistas, & per sanctos Apostolos quoque Martyres & Confessores, necnon per sanctam Mariam, & per omnes virgines, & per centum quatuor-

(*Id. in al.
* al. san-
ctum Ev.
& sanctā
cr. & san-
ctificatis
omnibus
aqua be-
nedicta,
cum ti-
more, &
reuerētia
Dei filii
de eius
clemētia
proiciat
in aquā.
Et nihil
amplius
habet eo-
laret.*)

Post conurationem autem aqua exuat eos vestimenta suis, [& induat eos vestimenta de exorcista, & alliget in eis singulariter sinus relictā consuetudini:] faciatque eos osculari * Ea angelium & crucem, & post hac aspergat super vnumquemque ex ipsis de ista aqua benedicta, & dicat adurationem sequentem, & proiciat eos statim singulariter in ipsam aquam. Hac autem omnia facere debet reuēnt: & neque illi antea comedant, neque ipsi qui eos mit-

Sequitur exorcismus.

Exorciza te creatura aqua in nomine Dei Patris omnipotentis & in nomine Iesu Christi filii eius Domini nostri, qui regnat cum Patre & Spiritu sancto: ut fias aqua exorcizata ad effugandā & euacuandam omnem potestatem, & omne phantasma diaboli, ut si iste homo descenderit in istam aquam, & innocens est de huius reputationis causa, pietas Dei omnipotentis liberet eum, & recipiat eum tuum elementum. Et si culpabilis est & presumptuosus in istam aquam descenderit, non eum recipiat, sed declarari dignetur virtus tua in eum, ut omnis homo timeat & contremiscat nomen gloriae tuae sanctum. Per cuncta secula seculorum Amen Domine libera innocentes & conserua fa-

Habes (Lector) ritum vniuersum huius probationis per aquam frigidam, qui olim in vsu, & quem canones Pontificij vetant: non propter verba vel solemnia ritualia, quae pleraque pia, et si non desint aliqui in his nœui: sed propter ipsam rem, & quia hæc à vulgo paulatim recepta fuerant Pontificibus tamen Romanis reclamantibus: Nam Pontifices merito damnabant hæc Dei temerariam tentationem, & miraculi quasi Iudaicam postulationem. Et ob-

seruatione dignum est obtinuisse paulatim vbiq̄ Pontificiam prohibitionem, primum quo ad reliqua crimina: deinde post Diui Bernardi tempora etiam quo ad hæresim: abufum denique hæsisse in solo crimine Maleficij seu Magiæ: ita tamen hæsisse in hoc crimine, ut sine vlla Dei inuocatione, sine villo ritu pietatis aliquid præferente, quasi per ludum Iudices hac proba abutantur quibusdam dumtaxat in regionibus. Nam hodie in multis Germaniæ locis maxime VVestphaliæ circulo, vtuntur hac proba, in maleficis indagandis: quas enim fama, vel aliarum depositione, suspectas habent: eas statim absque vltiore inquisitione capiunt, captasque extra urbem deducunt: & in aquam frigidam ita conijciunt, vt dextra manus sinistro pedi, sinistra vero dextro pedi sit alligata: & si supernatat, veneficas vehementius suspicantur, & idcirco duriori subiiciunt quæstioni: sin submergantur, innocentes esse credunt. De hoc genere purgationis seu potius probæ, hæc tenus inter Catholicos, quibus illibata canonum auctoritas probe constitit, illicitam esse: sed Nouatores, qui à Romana Ecclesia descuerunt, mire digladiati. Licitam esse, mordicus defendit, Arnold. Scribonius Philosophus Marpurgenfis: illicitam contra ostenderunt prolixè, non VVierus solum & Bodinus: sed insuper libellis ex professo, Ioannes Euuichius, Hermannus Neualdus, & Augustin. Lerchemerus, & ex I. C. Oldendorpius, Hotomann. Ioann. Borcholt. Venatorius & alij, quos citat & sequitur Godelman. lib. 3. de Lamijs cap. 4. quos ego, vt eiusdem sectæ homines non magni facio, sed hæreticos hæretico Scribonio obijcio, vt saltem intelli-

Excusus
liber Co-
loniæ
Gymni-
cum an.
no 1568.
Defensio
probe a-
que frigi-
dæ &c.

gant Nouatores:hanc esse suorum com-
munem opinionem , à qua in iudicijs
non tam temere deberent recedere.
Postea prodijt libellus cuiusdam Iure-
consulti: qui, ex Catholicis vnus & so-
lus, hucusque (quod sciam) scriptis
hunc iudicium abusum defendere cona-
retur. Res magni est momenti: & pro-
inde diligenter, non obiter tractanda
& disquirenda veritas, non verborum
copia, sed rationum momenti. sit
ergo.

QVÆSTIO V.

*De proba (vt vocant) aquæ frigidæ,
qua strigib. explorandis in Germania
quidam vtuntur.*

SECTIO I.

*Discutitur opinio & rationes
Adolphi Scribonij.*

A I. H. Adolphus Scribonius,
huius sententiæ, & praxis iu-
diciariæ acerrimus defensor,
conatur eam stabilire ratio-
nib. partim physicis, partim hyperphy-
sicis, ad physicam enim pertinet, quod
dicit de dæmonis leuitate, sagarum pō-
dus super aquas sustinente: ad Theolo-
giam vero, quod de odio & antipathia
aquæ ac lagarum. Sed vt hoc commodi-
intelligatur, accipite dicta illius, vt sunt
à Richio a representata: cui & alij ea
referentes, hac in re, consentiunt: b non
ea contraho etsi possim facile, ne quis
me calumniari suspicetur. Dicit ergo
ille, hanc supernatationem Sagarū pro-
uenire ex Satânica leuitate, vt causa ef-
ficiēte. Satanam enim esse natura le-
uissimum, vt pote plus de aère, quam
de aqua participantem, & ideo posse
illas sustentare super aquis: duobus

A modis, vel se supponendo sagis, & eas
quali dorso eleuando: vel etiam se ijs
vniendo, & toti illarum corpori, oc-
cupatione & possessione quadam, in-
fundendo: non quidem hypostatica
vnione, aut mixtione physica intrinse-
cè coadunando; sed leuitate sibi connata
illis quodammodo, per præsentiam
suam, data & quasi communicata. *caco-*
dæmon ergo (inquit) substantialiter in sagis
*diffusus, eas retinet, quantum scilicet ad ip-
sum spiritum, qui sine sua essentia eas inha-*
bitat, non quantum ad substantiam partium
corporis sagarum. Leuitas ergo ea non est,
quæ à forma corporis immediatè prouenit:
sed aduentitia, externa, & aliunde acce-
pta.

B Hæc ille, vt obscure, sic sane men-
dosè. Obscurissimè: quia vel hoc tantū
vult: sagas à dæmone sustentari, præ-
rogatiua leuitatis. quæ ex aerea natura
in eo vim habet aquis emergendi: idq;
subingresso corpus dæmone, vt solet
subingredi energumenas: tuncque illas
emergere more vtrium inflatorū: vel,
si hoc non vult, certe fallitatem sen-
tentiæ nō intellectæ his inuolucris ver-
borum perperam coaggregatorum con-
textit & obruit. Mendosè vero, quia v-
D terque modus ille supponit dæmonem
aereum habere corpus: quod alibi re-
futatum. igneum potius haberet, &
sic ab aqua extingueretur, vel aquam,
excalesceret, & ebullire cogeret: quæ
ambo experientiæ, & rectæ rationi re-
pugnant:

E Illa etiam secum pugnant: caco-dæ-
monem substantialiter in sagis diffun-
di: & spiritum sine sua essentia eas in-
habitare. Quis etiam credat sagas om-
nes esse à dæmone possessas, vt sunt
arreptitij seu energumeni: & vt fuere
Gergezenorum fues? hoc ipsæ sagæ
negant, & experientia refellit. Si ob-
fidet, quomodo apparet foris illas ac-